

PRESS RELEASE

UNITED NATIONS INFORMATION CENTRE

22 lutego 1999

Środki odurzające

Poniżej przedstawiono krótki słowniczek różnych terminów dotyczących środków odurzających, zestawiony przez Służbę Informacyjną ONZ (UNIS) w Wiedniu. (Uwaga: przedstawione poniżej opisy nie są oficjalnie przyjętymi definicjami).

Nadużywanie środków odurzających: zgodnie z postanowieniami Konwencji o Środkach Odurzających ONZ, stosowanie środków odurzających bez uzasadnienia medycznego z reguły stanowi ich nadużycie.

Metody stosowania środków odurzających: najczęściej spotykane formy stosowania środków odurzających obejmują: wdychanie, palenie, spożycie oraz wstrzyknięcie podskórne, domięśniowe lub dożylnie. Sposób zastosowania może zależeć od rodzaju środka odurzającego, preferencji użytkownika lub tradycji.

Mnogie nadużywanie środków odurzających: oznacza jednoczesne lub kolejne zastosowanie kilku substancji, zależnie od ich dostępności.

Prekursory: oznacza substancje, niekoniecznie będące środkami odurzającymi, które są stosowane w różny sposób podczas przetwarzania lub produkcji środków odurzających lub substancji psychotropowych. Zależnie od ich podstawowych właściwości chemicznych, „prekursory” mogą wiązać się chemicznie z innymi substancjami tworząc środek odurzający (lub jego formę pośrednią) albo mogą być stosowane po prostu jako rozpuszczalniki (na przykład przy obróbce środków odurzających) lub kwasy (przy produkcji soli). Konwencja z 1988 roku, na mocy której 22 prekursory podlegają kontroli, nie stosuje terminu „prekursor”, lecz odnosi się do „substancji często stosowanych w nielegalnej produkcji środków odurzających i psychotropowych”. Chociaż definicja ta nie jest prawidłowa z technicznego punktu widzenia, w powszechnej praktyce wszystkie takie substancje nazywa się po prostu „prekursorami”.

Nadużywane substancje odurzające: medyczne, farmakologiczne lub prawne definicje środków odurzających lub substancji psychotropowych mogą różnić się między sobą. Międzynarodowy Organ ds. Kontroli środków odurzających INCB wykorzystuje prawne definicje tych terminów dla celów kontroli. Dlatego więc środkami odurzającymi nazywa się te substancje, do których odnosi się tekst Konwencji o Środkach Odurzających z 1961 roku, natomiast substancje psychotropowe to substancje, wyszczególnione w Konwencji o Substancjach Psychotropowych z 1971 roku. Substancjami psychoaktywnymi nazywane są substancje o działaniu zmieniającym nastrój i zachowanie, niezależnie od tego, czy zostały one uwzględnione w tekście Konwencji, czy nie. Konwencje nie odróżniają miękkich środków odurzających od twardych środków odurzających i nie stosują tych określeń. Inne substancje odurzające, pozostające całkowicie lub częściowo poza kontrolą międzynarodową, są także przedmiotem nadużywania.

A. Środki odurzające

W chwili obecnej, na mocy postanowień Konwencji z 1961 roku kontrolą objęto ponad 116 środków odurzających. Obejmują one opium i jego pochodne - morfinę, kodeinę i heroinę, syntetyczne substancje odurzające, takie jak metadon i petydyna, oraz konopie indyjskie i kokainę.

Opiaty

opium jest to ścięty sok z niedojrzałych makówek maku lekarskiego;

mak lekarski oznacza roślinę o łacińskiej nazwie papaver somniferum L.;

słoma makowa oznacza wszystkie części (z wyjątkiem nasion) maku lekarskiego - po zbiorze;

morfina oznacza główny czynnik aktywny, zawarty w opium. Opium zawiera około 10% morfiny. Morfina może zostać wyekstrahowana z opium lub bezpośrednio ze słomy makowej. Śladowe ilości morfiny znaleziono także w innych gatunkach roślin;
heroina (dwuacetylmorfina) jest produkowana z morfiny w wyniku procesu chemicznego zwanego acetylowaniem. Do przeprowadzenia tego procesu konieczne są związki chemiczne takie, jak bezwodnik kwasu octowego oraz chlorek acetylu (chlorek kwasu octowego);
kodeina (metylmorfina) jest chemiczną pochodną morfiny. Występuje w niewielkim stężeniu w opium (około 0,5%)

Liście koki i kokaina

krzew koka oznacza roślinę z dowolnego gatunku przedstawicieli rodzaju krzewów zimozielonych ekrythroxylon

liść koki oznacza liście krzewu koka, z wyjątkiem liści z których usunięto całą zawartość ekgoniny, kokainy i innych alkaloidów ekgoniny. Liście są po wysuszeniu żute w celu uzyskania efektu pobudzającego.

kokaina jest alkaloidem występującym w krzewie koka, ekstrahowanym z liści przy użyciu rozpuszczalnika, takiego jak np. benzyna lub nafta.

pasta kokainowa jest produktem pośrednim, otrzymywanym w procesie produkcji kokainy. Z reguły jest to mieszanina zanieczyszczonego siarczanu kokainy i innych alkaloidów oraz resztek roślinnych. Pasta jest użytkowana przez palenie.

chlorowodorek kokainy jest najczęściej spotykaną formą kokainy. Związek ten wytwarza się przez oddziaływanie na oczyszczoną pastę kokainową kwasem solnym. Chlorowodorek kokainy przyjmowany jest przez inhalację lub wstrzykiwany.

crack jest nadającą się do palenia formą kokainy. Produkowany przez przekształcenie chlorowodoru kokainy w zasadę kokainową przy użyciu zasady takiej, jak soda oczyszczona lub amoniak. Efekty działania crack'u są podobne z charakteru do efektów palenia pasty kokainowej lub wdychania czy wstrzykiwania chlorowodoru kokainy, ale znacznie silniejsze.

Konopie indyjskie

krzew konopi indyjskich oznacza dowolną roślinę z rodzaju cannabis (konopie). Krzew składa się z korzeni, łodyg, liści, nasion i kwiatostanu, który wydziela silną żywicę. Czynnikiem aktywnym, występującym we wszystkich częściach rośliny jest tetrahydrokannabinol (THC). Stężenie THC waha się w dużym zakresie w zależności od części rośliny, gatunku, techniki i rejonu uprawy.

konopie oznacza zgodnie z literą Konwencji z 1961 roku kwiatostany lub owocostany krzewu konopi (z wyjątkiem nasion i liści, gdy są pozbawione kwiatostanu lub owocostanu), z których nie została wyekstrahowana żywica".

żywica z konopi oznacza oddzieloną żywicę, surową lub oczyszczoną, otrzymaną z kwiatostanów konopi. Czasami żywica nazywana jest haszyszem, chociaż termin ten jest również często stosowany do określenia bloków sprasowanych kwiatostanów konopi.

marihuana oznacza liście konopi, czasami zmieszane z kwiatostanami w celu zwiększenia mocy środka odurzającego.

olej z konopi oznacza wyciąg i żywicę z kwiatostanów o wysokiej zawartości THC.

B. Substancje psychotropowe

Konwencja z 1971 roku objęła kontrolą około 105 substancji psychotropowych. Większość z tych substancji występuje w produktach farmaceutycznych oddziałujących na centralny system nerwowy. Konwencja obejmuje substancje halucynogenne, pobudzające, uspokajające, nasenne, przeciwpadaczkowe i przeciwbólowe.

Środki halucynogenne

Środki halucynogenne są grupą związków chemicznych o różnym składzie, które powodują znaczne zmiany zachowania, takie jak euforia, lęk, zniekształcenie bodźców czuciowych, wyraźne omamy słuchowe i wzrokowe, zmiany zachowania, iluzje, reakcje paranoidalne, depresję oraz wrażenie utraty tożsamości. Środkami takimi jest na przykład meskalina (otrzymywana z kaktusa peyote), MDMA (znany także pod nazwą „ecstasy”, 3,4-

metylenodwuoksymetyloamfetamina) oraz lepiej znany amid dwuetylowy kwasu lizerginowego (SLD).

Środki pobudzające

Amfetaminy są prototypem substancji pobudzających. Pod pewnymi względami są one farmakologicznie spokrewnione z kokainą. Podobnie jak kokaina mogą one poprawiać samopoczucie i usuwać uczucie zmęczenia oraz głodu. Amfetaminy są z reguły przyjmowane doustnie, ale metyloamfetamina występująca w postaci krystalicznej (znana jako ice - lód) może być palona, tak jak np. „crack”. Fenelina, kokaina i Inemolina to przykładowe środki pobudzające, objęte kontrolą międzynarodową.

Anorektyki to preparaty ograniczające łaknienie, stosowane w leczeniu otyłości. Często zawierają substancje pobudzające w typie amfetaminy, często więc są odprowadzane z obrotu legalnego do nielegalnego.

Metylfenidat jest środkiem pobudzającym centralny system nerwowy, o własnościach podobnych do własności amfetamin. Jest przepisywany w zaburzeniach koncentracji (ADD), często jednak jest nadużywany ze względu na swoje własności pobudzające.

Środki tłumiące, uspokajające i nasenne

Środki te, oddziałujące na centralny system nerwowy, zostały opracowane w celu wywołania zmian zachowania. Niemal wszystkie substancje tłumiące objęte obecnie kontrolą międzynarodową należą do farmakologicznej grupy barbituranów lub benzodiazepin. Leki te mają działanie uspokajające, a ich większe dawki powodują sen.

Środki przeciwbólowe

Środki te są z reguły stosowane w celu złagodzenia bólu. Opium i jego pochodne, takie jak morfina, są jednymi z najsilniej działających leków przeciwbólowych. Istnieją także nieopiatowe środki przeciwbólowe, takie jak fen'tanyl, petydyna czy aspiryna. Aspiryna nie została objęta międzynarodową kontrolą, a większość nie-opiatowych substancji przeciwbólowych podlega kontroli na mocy postanowień Konwencji z 1961 roku. Niektóre środki przeciwbólowe, takie jak np.: buprenorfina czy pentazocyna podlegają kontroli na mocy Konwencji z 1971 roku.

C. Inne nadużywane środki i substancje odurzające

Środki do inhalacji

Środki do inhalacji obejmują szereg różnorodnych, lotnych związków chemicznych, o parach wywołujących reakcje psychiczne. Występują one w wielu powszechnie stosowanych produktach, takich jak różne aerozole, benzyna, niektóre kleje, rozpuszczalniki czy azotyny butylu, sprzedawane jako „odświeżacze powietrza”. Substancje do inhalacji nie zostały objęte kontrolą międzynarodową.

Khat

Khat (catha edulis) jest rośliną rosnącą dziko lub uprawianą głównie w niektórych regionach Afryki Wschodniej i Półwyspu Arabskiego. Liście tej rośliny są żute ze względu na ich własności pobudzające. Coraz większe ilości liofilizowanych liści khat w opakowaniach próżniowych trafiają do Europy i na inne kontynenty, gdzie są przeważnie spożywane przez osoby pochodzące z regionów gdzie khat jest produkowany. Niektóre państwa podjęły środki ograniczające import i/lub wykorzystanie khatu. W chwili obecnej khat nie został jeszcze objęty kontrolą międzynarodową.

Środki projektowane w laboratoriach (Designer Drugs)

Są to związki opracowywane w laboratoriach przez zmianę budowy cząsteczek substancji objętych kontrolą w celu uzyskania związków chemicznych o podobnych, a często silniejszych własnościach farmakologicznych, jak substancje wyjściowe. Pierwotnym zamiarem producentów takich substancji było wprowadzenie zmian w budowie chemicznej substancji

wyjściowej w celu uzyskania produktu o podobnych właściwościach, ale nie objętego kontrolą prawną. Fenantyl oraz MDMA - („ecstasy”) były tego typu środkami zanim zostały objęte kontrolą - fenantyl na mocy Konwencji z 1961 roku, a „ecstasy” na mocy Konwencji z 1971 roku.